

SLOVENSKA ZEMLJA

Glasilo slovenske kmečko - delavske politike

Za konzorcij: izdajatelj in urednik Kreutzer Pavel, Ljubljana, Trnovski pristan 14
Štev. čekovnega računa 16.782. Tisk Delniške tiskarne d. d. (Predstavniki F. Pintar)

Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 40 din, polletno 20 din, četrletno 10 din
Za kmete in delavce naročnina letno 32 din, polletno 16 din, četrletno 8 din.

Štev. 12

Ljubljana, dne 9. maja 1940

Leto III.

Temu ali onemu se utegne čudno zdeti, da računamo s tako gotovostjo na zmagajočo kmečko-delavsko demokracijo ter pripravljamo že načrte za preureditev javnega življenja. Marsikdo si celo misli, saj so še stranke, ki so jih ustanovili vodilni politiki z veliko denarja ter podpirali s tedniki in dnevniki, ki izhajajo že leta in leta, pa so vendar te stranke še danes majhne in morajo njih voditelji previdno taktirati, da dosežejo kaj kak uspeh zase in za svojo stranko. Torej v očasi možje «Slovenske zemlje», politična drevesa ne zrastejo tako hitro in tudi vam ne bi škodilo, če bi poleg navdušenja in načelnosti vendarle pokazali malo previdne taktike. (Političnemu taktiziranju bi po domače rekli: politično barantanje.) Zato povemo danes, zakaj z gotovostjo računamo, da bo po vojni ne samo pri nas, temveč še v mnogih drugih državah zmagala politična misel kmečko-delavske demokracije.

Slehnemu je znano, kako se pri nas kmetu in delavcu še slabo godi. Ne smemo pa misliti, da je drugje kaj prida bolje. V demokratični Franciji in Angliji n. pr. je kmet dostikrat zgolj najemnik zemlje, ki je last meščana, tovarnarja ali plemiča. A v bogati in še bolj demokratični Ameriki mora dostikrat vlada podpirati farmerje, da popolnoma ne prepadejo. Delavci imajo v teh državah za naše pojme res velike plače, ali če pomislimo koliko je bilo zadnjih dvajset let tam brezposelnosti in da so nekatere demokratične države šele zadnja leta postavile socialne zakone, ki jih mi že zdavnaj imamo, ni razloga, da bi delavske razmere v teh državah posebno hvalili. Zadnja desetletja se je po vsem svetu pokazalo, da blagostanje raste, zelo hitro raste, da pa tega prirastka blagostanja po svojem delu nista enako deležna kmet in delavec. Izkazalo pa se je tudi, da se prilično izenačenje blagostanja vseh ljudi ne more izvršiti samo od sebe. To je bil vzrok, da so v nasprotju z meščansko demokratičnimi državami, katere po svoji politični ideologiji (miselnosti) niso mogle in hotele omejevati svobode pridobivanja in uživanja posameznikov, vzniknili v drugih državah politični sestavi, ki so dali državi prvenstvo in neomajno oblast v urejanju gospodarstva in socialnih razmer. Ti politični sestavi so fašizem, narodni socializem itd. Nihče ne more tajiti, da niso imeli ti politični sestavi nekaj uspeha in množice širom sveta so se navduševale, ko so ustanovitelji teh političnih sestavov oznanjevali: «pri nas ni brezposelnosti, vsak državljan ima delo in kruh in država skrbi zanj od rojstva do smrti. Če je malo manj svobode, pa je zato tudi manj skrbi ter več jela in drugih dobrot.» To je bilo tako lepo in zapeljivo, da se je marsikdo brez premisleka ogreval za diktatorje ter res verjel, da demokracija tega ni sposobna.

Res je, meščanska demokracija ni bila in ne bo sposobna reševati gospodarske in socialne zadeve sodobne države. Pokazalo pa se je, da tudi diktatorji niso sposobni, kajti pot za njimi drži v vojno in ne v raj. In vendar bodo morali po končani vojni ljudje svet postaviti v nov red, po kakršnem bodo lahko živeli in napredovali. Po kakšnih načelih ga bodo postavili na novo?

Edino po načelih kmečko-delavske demokracije. Od vseh političnih sestavov bo po vojni razvalinah ostal ne-poškodovan samo demokratični kmečko-

Kmečko-delavska politika

IV. Gospodarske in socialne naloge demokratične kmečko-delavske države

Preprost človek pravi: če bi na svetu manjkalo živeža in dela, bi lahko dejali, ljudi je preveč. Treba jih je nekako uničiti. Ker pa je dovolj živeža in dela še nič koliko, pa vendar nekateri ljudje brez dela uživajo, drugi pa brez dela ali celo pri delu stradajo, kaže da nekaj ni dobro urejeno. S temi besedami zadene preprost človek jedro politike, ki jo zahteva naš čas. Potreben je nov red tudi v gospodarstvu in politična misel sodobne države mora biti taka in tako močna, da naloži državi tudi skrb za občji tvarni blagor državljanov ter ji daje zato tudi pravico poseganja v zasebno gospodarstvo in zasebno lastnino.

Demokratična kmečko-delavska država ne izključuje zasebne lastnine in ne omejuje pridobivanja premoženja, kadar gospodarsko pridobivanje posameznika ne oškoduje drugih in države. Demokratična kmečko-delavska država pa mora včasih omejiti uživanje pridobljenih dobrin, kadar tako omejitev zahteva korist splošnosti.

Demokratična kmečko-delavska država zavaruje posameznika pred izkoriščanjem predvsem s socialnimi zakoni. K socialnim zakonom spadajo zakoni o najnižjih plačah za delo, pa tudi o najnižjih cenah za pridelek in izdelek, kajti delo ni zavarovano, če mora kdo pridelek ali izdelek pod ceno prodajati. K socialnim zakonom pa spadajo še zakoni o obvezni kakovosti pridelka ali izdelka, ki pride na trg. Kakor je mogoče koga odreti s predragim in preplačanim blagom, tako ga je mogoče odreti s cenanim malovrednim blagom. Kakovost za življenje najbolj potrebne živeža in blaga mora biti določena z zakonom, kajti začetek in namen vse politike demokratične kmečko-delavske države je človek. Človek mora delati, da živi in napreduje, njegovo delo pa mora biti sveto, ker je vsako delo v resnici le del človekovega življenja. Demokratična kmečko-delavska država ne more dopuščati, da bi njeni državljanji trosili svoje življenjske sile za pridobivanje in izdelovanje malovrednega blaga, kadar z istim delom in trudom lahko pridelajo ali izdelajo boljše.

Prav tako mora demokratična kmečko-delavska država varovati premoženje, ki je sad človekovega prizadevanja. Brez premoženja ni mogoče gospodariti in demokratična kmečko-delavska država mora skrbeti za rast

ko-delavski politični sestavi. Ni res, da je demokracija na smrt obsojena. Smrti je zapisana samo politika meščanske demokracije. Demokracija sama pa bo na novo zaživela v nosilcih nove politike — kmeta in delavca. Edino kmet in delavec kot demokratična nosilca nove politike lahko rešita vse naloge sodobne države, ker edino ta dva jamčita za neizmaličeno demokracijo in mir.

Po vsem tem menimo, da je razumljivo, zakaj slovenska kmečko-delavska stranka ne trati časa s političnim barantanjem (taktiziranjem) ter se ne peha za to, da bi zasedla kakšen slučajno prost politični stolček.

blagostanja in premoženja. Tudi to je socialna zahteva. Da pa se premoženje ohranja in množi, je v mnogih primerih potrebna omejitev uživanja. Tako n. pr. demokratična kmečko-delavska država močnejše obdavči potrošeni dohodek, kakor dohodek, ki ga državljan porabi za izboljšanje ali povečanje svojega gospodarstva. Če bi država ravnala drugače, bi ovirala napredek. Demokratična kmečko-delavska država tudi ne more dovoliti, da bi ostajale njive neobdelane ali doline zamočvirjene itd. Ne more tudi dovoliti, da bi kdo vse življenje živel zgolj od podeževanega premoženja, ne da bi delal, čeravno je sposoben. Prav tako mora biti v demokratični kmečko-delavski državi vsak človek zavarovan za starost in invalidnost in mora za tako zavarovanje plačevati prispevek po svojih dohodkih.

Pri današnjih socialnih zakonodaji meni marsikdo, da nismo več daleč od

popolnosti, toda misel demokratične kmečko-delavske države nam šele razodene kako obširne so socialne naloge države in kakšne temeljite spremembe zakonov so še potrebne. Vzemimo n. pr. rubež z izvršbo. Upnik zarubi dolžniku dostikrat stvari, ki so za vsakdanje življenje danes neobhodno potrebne, ter mu jih za slepo ceno proda na dražbi. Dolžnik je prav za prav oropan, upnik si navadno ni nič pomagal, okoristil se je le človek, ki je stvari na dražbi kupil. Država mora torej spremeniti zakon o izvršilnem in dražbenem postopku, kajti prav tako je oškodovan kmet, ki mu država za davke zarubi kravo. Za slepo ceno jo kupi prekupec, ki jo morda za drag denar proda državi za vojaštvo, ko bi vendar država lahko sama prevzela kravo za pravo vrednost, pa bi kmet imel davke plačane. Torej je jasno, da je tudi zaščita premoženja socialna naloga države. (Dalje prihodnjč.)

Vojaški položaj

Nismo bili tako lahkoverni, da bi bili verjeli že v angleško premoč na Norveškem, vendar smo menili, da so Angleži izkricali dovolj čet, ki bi se skupaj z Norvežani postavile Nemcem po robu. Izkazalo se je, da je bilo zavezniških čet prav malo in da so Nemci dosti močnejši in hitrejši. Zato so se morali Angleži umakniti iz vseh zalivov, ki so jih bili zasedli južno od Narvika, ter se drže zdaj samo še pri Narviku, kjer so nekaj tisoč Nemcev odrezali od morja in deloma obkolili. Umik Angležev razglašajo Nemci za svojo veliko zmago. Zmaga sicer ni posebno velika in tudi ne posebno pomembna, poraz Anglije pa je vendarle precej občuten. Njen vojaški ugled je hudo trpel in ga tudi angleške uradne izjave ne morejo popraviti. Angleži pravijo: premalo čet ter premalo topov in letal smo imeli. Norvežani nas niso hoteli prej na pomoč poklicati, mi pa nismo hoteli kršiti norveške nevtralnosti. Vse prav in lepo, ali izgovori drže le napol. Nemci so se že mesece prej pripravljali in Angleži bi si bili lahko mislili kaj pride. Če bi se bili

bolje pripravili, bi bila njih pomoč hitra in tolikšna, da bi kaj zalegla.

To mnenje se pojavlja tudi v Angliji, kjer spoznavajo, da je g. Chamberlain za te čase vendarle premalo bojevit in odločen mož. Nasledki umika iz Norveške utegnejo biti tedaj še zelo pomembni, ker ljudstvo zahteva ostrejšo in odločnejšo vojskovanje.

Marsikdo se je že vprašal, zakaj se Angleži ne vojskujejo na enak način kakor Nemci, to je brezobzirno in z vso silo. Vzrokov je več. Prvič so Angleži res radi spodobni dokler morejo biti in v svoji meščanski spodobnosti ne čutijo potrebe, da bi se maščevali za zlo, ki ga je sovražnik prizadel drugim narodom. Drugič imajo zavezniki še premalo letal. Tretjič je v nemških tovarnah dosti angleškega in ameriškega kapitala, ki bi ga bilo škoda uničiti. Četrtrič pa je na svetu še Sredozemsko morje in v njem Italija, ki si je že proti volji Anglije prisvojila Abesinijo in Albanijo. V Sredozemskem morju so zavezniki še bolj občutljivi, kakor na Norveškem. Če bi se na severu zaveziki preveč zagrizli v Norveško, bi se jim utegnulo zgoditi, da bi doživeli huda presenečenja v Sredozemskem morju. Skozi to morje drži angleška pomorska pot v Egipt in Indijo in francoska pomorska pot v severno Afriko in Sirijo. Sredozemski državi sta tudi Turčija in Grčija, ki so jima zavezniki obljubili pomoč in ki čeznje drži pot na petrolejska polja Mezopotamije.

Zato je bilo pretekle dni vse precej napeto. Napetost se je tudi to pot polegla z izjavami veselil, od katerih baje nobena ne goji hudobnih misli na Balkan.

Za take malenkosti se love stranke in stranice, ki se na tihem zavedajo, da s svojim programom nikoli ne bodo dosegle odločilnega uspeha. Mi pa smo trdno prepričani, da bo naš politični program po vojni postal vodilna misel vsega naroda in se pripravljamo le za naloge, ki nas bodo tedaj čakale. Zato smo samozavestni in zato je naša delavnost drugačna od delavnosti drugih strank. Kdor ve, da ne bo nikoli postavil nove hiše, je pač zadovoljen, če zleze kamorkoli pod streho. Kdor pa je odločen, da postavi novo hišo, dela načrt in pripravlja kar je potrebno, da bo v pravem trenutku lahko dejal: Vse je pripravljeno, pričnimo zidati!

LASTEN TISK

Že v prejšnji številki «Slovenske zemlje» smo pod naslovom «Gospodje, ki čakajo» poudarili velik pomen lastnega tiska. Ne bo napačno, če se danes zopet povrnemo na to vprašanje. Pri tem si moramo biti predvsem na jasnem o veliki pomembnosti tiska v današnjih časih, ko časniki vseh naziranj in strankarskih pripadnosti preplavljajo našo Slovenijo.

Bili so časi v zgodovini slovenskega kmečko-delavskega ljudstva, ko je to ljudstvo verjelo vse kar je bilo napisano oziroma natiskano. Ljudje so menili, češ, tukaj stoji črno na belem, torej bo že res in prav tako. Od tistih starih časov, ko smo Slovenci dobili prve tiskane stvari v roke pa do danes se je družba in mišljenje ljudi precej spremenilo. Spremenile so se družbene in gospodarske razmere in delovno ljudstvo je začelo spregledavati, da tisk vendarle ne pove vselej tega kar je ljudstvu v obrambo in korist, nasprotno celo večkrat zagovarja stvari, ki so ljudstvu v škodo.

Kratko povedano je torej tisk dvorezen nož. Dvoren zato, ker se ga lahko poslužuje tisti, ki oznanja resnico in pravico, pa tudi tisti, ki hoče ljudstvo še nadalje obdržati v temi politične, gospodarske in socialne odvisnosti. Nič ne pretirujmo, če danes poudarimo, da je ta tisk, ki hoče ljudstvo duhovno in telesno zasužnjiti, danes še v premoči. To je tudi čisto razumljivo, ker za vzdrževanje tega tiska prispevajo vsi, ki so udeleženi pri dobičku od takega telesnega in duhovnega zasužnjavanja delovnega ljudstva.

In sedaj nastaja vprašanje, kaj je naša prva dolžnost v teh časih, ko smo spoznali vso veliko moč tiska? Prva in naravna naša dolžnost je, da ne za-

upamo tisku, za katerega vemo, da ni naš. Pa bo marsikdo dejal: To je že res, toda razen «Slovenske zemlje» izhaja še nekaj listov, ki so tudi za demokracijo in vse tisto, kar v svojem listu oznanjate vi. Res je to in radi priznamo, še je nekaj listov, ki pošteno pišejo in kadar kaj prav dobrega napišejo, jih naš list tudi rad citira (objavi zadevni sestavek). So pa še drugi listi, ki tudi dobro pišejo, celo zelo radikalno (to se pravi, da bi radi svet čez noč preobrnil), ali — ali — Ni važno samo to kar kak list piše, papir je potrpežljiv in prenese vse — danes absolutizem (samovladje in samodržstvo), jutri demokracijo (vlado ljudstva). Poglejmo in prelistajmo samo zadnjih pet letnikov meščanskih dnevnikov, pa se bomo o tem lahko prepričali. Večjega pomena je, kdo je tista skupina, ki za list odgovarja in če je ta skupina res značajna, da bo do konca izvedla boj, ki ga je započela.

To poglavje je pri našem tisku najbolj pomembno, kajti žalostne izkušnje nas uče, da je bilo slovensko kmečko-delavsko ljudstvo ravno zaradi tiska že velikokrat zapeljano na stranpota. Slovenski kmetje, vprašujemo vas samo, ali se še spominjate, kaj vse je pisal «Kmetijski list»? Gotovo še niste pozabili in tisti, ki ga še danes dobivate, ste morali pač spoznati, kakšne velike krivulje je ta list delal od demokracije do avtokracije (samodržstva). Bili so časi, ko je pozabil na vsa načela demokracije in prave vlade ljudstva ter se udinjal absolutizmu. Danes seveda oznanja zanj edino zveličavno misel «koncentracije», v kateri bi njegovi gospodarji zopet lahko priselili k vladnim skledam.

Kratko povedano: kjer je pač naneslo in kjer so bili izgledi za strankarski ali osebni dobiček boljši, tje so razni slovenski listi presedlali. V opoziciji demokrati in socialno čuteči, so se na vladi sprevrgli v največje zatiralce narodnih svoboščin in socialnih pravic. Tako je bilo do današnjih dni.

«Slovenski zemlji» ne more nihče očitati takih grehov. Od prve številke, ki je izšla 15. VIII. 1935. leta pa do danes priča vsaka njena stran, da ima v mislih le pravo (korist slovenskega kmeta in delavca. Živimo v dobi, ko je slovensko kmečko-delavsko ljudstvo vendar spregledalo in mu ni vse sveto, kar je kje natiskano, temveč dobro premisli in pretehta vsako besedo, pretehta pa tudi vse tiste, ki te besede napišejo. Sodi naj jih po tem, ali se bojujejo res edino za svojo politično misel, ali pa skačejo sem ter tje in pričakujejo pri vsaki vladni spremembi kaj zase.

Poudarjamo: duh je, ki ustvarja in zmaguje, toda duh prebiva v telesu, ki s svojimi slabostmi duha pokvari, če ga ne varuje čist in trden značaj. Zato gorje narodu, ki slepo veruje lepim besedam in reklom, ne da bi pazil na ljudi, ki besede oznanjajo. Naj oznanjajo besede z glasno ali tiskano besedo, previdnost je zmerom potrebna. Tudi besede so lahko le ovčja koža, v katero se je preoblekel volk.

Naj pomni ljudstvo, da pride po vojni čas, ko bo treba lepe besede uresničevati. Zato jih danes s prepričanjem in čisto vestjo lahko govori le, kdor ima voljo pošteno delati, ne pa ljudje, ki hočejo z besedami ljudstvo samo omamiti.

Podpirajte tedaj le svoj lastni tisk, ki veste zanj, da je res na vaši strani in vaš vodnik v boljše čase.

uprla. Bila je pač v najboljšem vojaškem položaju pod tujim vplivom in zaradi tega najbolj sovražno razpoložena napram Sovjetom. Odgovorno vodstvo SSSR je bilo postavljeno pod vprašanje: zameriti se svetu z napadom ali pustiti mejo nezavarovano. Odločili so se za ožavarovanje meje.

Sovjetska zveza ob skleniti miru ni zahtevala od Finske gospodarske podložnosti. Tudi notranje-političnih razmer ni izpreminjala. Vrnila je celo zasedeno Pečengo. Torej ji je šlo res le za vojaško važne postojanke. Vendar je Finska izgubila ogromno in je svojo zvezo s sovražniki Rusije drago plačala. Kajti da Sovjeti, ki so sami dali Fincem svobodo, ne bi šli teh napdat, če jim ti ne bi pred Leningrad postavljali utrd, ki jih s svojimi lastnimi sredstvi očitno ne bi zmogli — da so torej dobivali za to denar od drugod, če ne bi grozil s tega ozemlja napad proti njim samim, to je izven dvoma.

Finska se je izpostavila za tuje koristi in je postala žrtev tujega vpliva. Njen zglede mora biti v pouk vsem ostalim, zlasti malim državam. Ob tej ugotovitvi pa, seveda, nikakor ne odobravamo reševanja mednarodnih vprašanj z vojno.

Vojščak in orožje

Človeški udje in zobje pričajo, da Bog ni ustvaril človeka kot bojevito bitje. Dal mu je pa razum, ki ga človek lahko rabi za izum orodja, ali zlorabi za izum orožja. Zato se vojščak, ki namerava sovražnika ubiti, pohabiti ali ujeti oboroži. Sicer je zapisano: Ne ubijaj, vendar pa je danes čas tak, da se morajo tudi narodi, ki hočejo dobro, z orožjem po robu postaviti narodom, ki sejejo zlo. Če se ne bi, bi zavladalo večno zlo in greha ne bi bil kriv samo kdor je nasilje in krivico storil, temveč tudi vsak, kdor bi iz lenobe in strahopetnosti nasilje in krivico trpel. Zato je prav, če danes mislimo tudi na orožje.

Nima pomena, da bi premišljali, ali je nastalo orožje iz orožja ali narobe, ker je bilo prvo orožje prav za prav le lovsko orožje. Orožje je postalo šele tedaj, ko ga je človek rabil proti človeku. Zato se še dandanes marsikatero orožje lahko spremeni v orožje, posebno v spopadu moža z možem.

Svoje dni je služilo največ orožja temu namenu. Od bojnih sekir, kije, mečev, sabelj itd. imamo danes samo še bajonet in nož. S tem pa ni rečeno, da ne pride včasih še kaj drugega v rabo. Na soški fronti n. pr. so rabili vojaki tudi z žebli nabite kije, ki so jih sami izdelali in ki so bili tudi zelo nevarni, ker je bil udarec z njimi tudi skozi jekleno čelado lahko smrten. Pri takih spopadih sploh vojščak zagradi, kar je pri roki in ročna lopata lahko nadomesti meč. Ne odločuje toliko orožje, kakor urnost in pogum.

Človek pa je kmalu spoznal, da tvega manj, če z orožjem zadrži nasprotnika od sebe. Tako je nastala sulica, iz sulice kopje, ki ga je človek lučal, dokler ni z lokom in pračo prišel do prvega strelnega orožja. V dobi, ki jo včasih imenujemo neomikano in temno, strelno orožje ni bilo viteško orožje. Le z mečem in sulico sta se viteza lahko pomerila. Zda, ko svet vodi vojne s hladnokrvnim računanjem učinka orožja, nimamo več teh predsodkov. Vse kar ubija in uničuje je dobrodošlo in čim večji je učinek na daljavo, tem boljše. Zato se vse orožje izpopolnjuje s tem namenom, kajti čim popolnejše je orožje tem močnejši je vojščak. Mož s puško ima premoč nad večimi sovražniki, ki se mu približujejo brez strelnega orožja, ker lahko drugega za drugim postrel preden pridejo do njega. Čim večkrat lahko ustrelji, tem večja je premoč. Zato odleže strojna puška za mnogo navadnih pušk, a strojna puška je brez moči proti topu, ki zadene iz večje daljave in ki ga njene krogle sploh ne dosežejo.

Orožje je napadalno in obrambno. Vsako obrambno orožje je hkrati tudi napadalno orožje in čim popolnejše je, tem večja je njegova obrambna sila. Trije možje s strojnico se lahko dolgo

Nepotrebno malikovanje

Naše razumništvo bere mnogo knjig, tujih in velikih narodov. V tujih knjigah je sicer mnogo praznega besedičenja pa tudi mnogo zrna in prav je, če kdo zrnje s pridom izlušči. Ni pa prav, če zaradi tega malikuje tuje kulture in očita slovenskemu ljudstvu, kako je zaostalo in kako je dobro, če se s tujo učenostjo seznanja.

Kdor je kdaj potoval po deželah velikih narodov ter tuje življenje nepristransko gledal in ocenjeval, je moral pri velikih narodih ugotoviti: mnogo velikih muzejev z zakladi stare umetnosti, velike knjižnice, velike znanstvene zavode, mnogo industrije in mnogo avtomobilov, torej znamenje omike in napredka. Če pa je raziskoval kako sta omika in napredek predrla v kmečka, delavska in meščanska stanovanja, je moral ugotoviti: kmetje velikih kulturnih narodov žive marsikje celo slabše kakor naši, ter se po razumu in bistrosti dostikrat ne morejo meriti z našimi. Delavstvo je v svoji stroki boljše izvežbano kot naše, a kadar bomo imeli pri nas toliko industrije in prilike za strokovni pouk, bo naše

še veliko boljše. V tujih velemestih žive tri četrtine malomeščanstva, katero stanuje v hišah pozidanih že pred 30 ali več leti. Stanovanja v teh hišah so tesna in temna, za otroke v njih ni dosti prostora. Knjig in umetnin pa v takih stanovanjih skoraj nikjer ne najdemo, čeravno je tuje malomeščanstvo hodilo v šole in je sveto prepričano, da po omiki in naprednosti stoji visoko nad ubogimi balkanskimi pastirji. Kdor si tako ogleduje tujino, bo dejal: Prav nič se ne morejo veliki narodi dosti povzdigovati, zakaj če so posamezniki teh narodov dosegli vrhove omike in napredka, so jih dosegli le, ker jim je večji in bogatejši narod dal na razpolago večja sredstva. Kadar bo naš narod dovolj bogat, bo lahko ustvaril isto ter pri tem omiko in napredek vcepil vsemu narodu.

Torej ni vzroka, da naše izobraženstvo malikuje omiko, ki nam jo tuji veliki narodi zdaj še posebno vneto vsiljujejo. Naše izobraženstvo naj se rajše pobriga za izpolnjevanje svojih dolžnosti do slovenske omike, katero zaradi tujih preveč zanemara.

Usodnost tujega vpliva

Pretekla sta že skoraj dva meseca po sklenitvi miru med Sovjetsko Rusijo in republiko Finsko in ta čas nam omogoča, da pogledamo na stvar iz oddaljenosti, ki je potrebna za nepristransko presojo. Ta presoja nam je danes toliko lažja, ker dogodki na Norveškem nazorno kažejo, s čim mora računati v današnjih razmerah vsaka država, pa naj je še tako miroljubna.

Zveza sovjetskih socialističnih republik se je zaradi svoje družabne ureditve predstavljala pred svetom kot nositeljica protivojnih in neosvajalnih težej. Rusko-finsko vojno pa je začela brez dvoma Sovjetska zveza, torej je storila nekaj, kar je v nasprotju z njeno vodilno miselnostjo. S tem je tvegala, da ji bo svet očital nedoslednost in tep-

tanje lastnih načel. Če se je torej vodstvo Zveze odločilo za vojno, je moralo pač imeti zelo tehtne razloge.

Zemljepisni položaj obeh držav in njuna zgodovina nam podajata te razloge z vso jasnostjo.

Najvažnejše rusko pristanišče je Kronštad ob Finskem zalivu. SSSR ima ob tem zalivu le malo obale, večina obrežja pa pripada na jugu Estoniji, na severu pa Finski. To se pravi: Kdor vojaško obvladuje Finsko ali Estonsko, od tega je odvisno, katere ladje morejo pluti skozi Finski zaliv, drugače rečeno: ta lahko zapre dohod v glavno rusko pristanišče.

V neposredni bližini Finskega zaliva leži drugo najpomembnejše rusko mesto, nekdanja prestolnica, Leningrad.

Finska meja je potekala do zadnje vojne komaj par desetih kilometrov od Leningrada, torej bi sovražnik lahko streljal s topovi na Leningrad neposredno s finskega ozemlja!

Finska je bila do ruske revolucije podložna Rusiji. Spomladi l. 1917. je pa prav Stalin zagovarjal na konferenci boljševikov pravico narodov do samoodločbe in ocepitve in kot primer je navedel — Finsko! Dejansko so boljševiki dovolili Fincem, da so ustanovili svojo republiko. Ta republika je bila, kot je naravno, s sovjeti v najboljših odnosih, med drugim zato, ker je bil finski parlament po pretežni večini socialističen.

Pa je prišel tujec.

Rusom, ki so tedaj bili zapleteni v notranje borbe, so vzeli še nekaj prav njihovega ozemlja in na mejo postavili topove in utrdbe. Pozneje je bil tu zgrajen pas najmočnejših utrd, ki je znan po imenu maršala Mannerheima, ki, seveda, tudi ni Finc. Ta «Mannerheimova črta» je predstavljala ne le obrambno sredstvo, temveč tudi oporošče, s katerega je bilo prav lahko izvesti napad na rusko ozemlje.

Da so imeli Nemci osvajalne namene proti Rusiji, tega niso prikrivali. Da je Anglija stara sovražnica boljševikov, je tudi znano. Finska se je po omenjenem prevratu politično naslonila na kapitalistične države in vodila izrazito protirusko politiko.

Finsko ozemlje je s tem postalo eno izmed izhodišč za pohod proti Sovjetom, ki ga je bilo po vseh okoliščinah možno pričakovati. Finska je s tem postala sredstvo v rokah tujca.

V Moskvi so to jasno uvideli in zato so izkoristili vojno med Nemci in zavezniki zato, da izločijo iz Baltičkih držav vpliv držav, ki bi utegnile nastopiti proti SSSR kot napadalne. Zahtevali so izselitev Nemcev, dovoljenje, da utrdijo vojaško važne kraje in v nje postavijo svoje posadke. Estonija, Letonija in Litva so zlepa ustregle. Finska pa se je

upirajo celi stotniki sovražnika, ki ima samo navadne puške.

Imamo pa tudi čisto obrambno orožje, ki ga v navadnem govoru niti orožje ne imenujemo. To so ščiti, oklepi, jarki, nasipi in razne utrdbe. Tega orožja ne smemo podcenjevati, kajti vojščak, ki strelja dobro skrit, je v veliki premoči nad sovražnikom, ki se ne more skriti. V iznajdljivosti vojščaka kako se zavaruje in skriva, kakšen prostor si poišče, je velik del bojne sile. Drugi še večji del pa je vojakova spretnost v rabi orožja. Dober strelec je tudi z zastarelo

puško več vreden kakor slab strelec z dobro. To dvoje mora imeti danes vsak pred očmi, kajti nihče ne ve, kdaj postane iz vojaka vojščak.

Vojščakovo moč povzdigneta razen tega prav posebno še hladnokrvnost in disciplina. Najmanj žrtev si izbere vojna med hrabrimi in hladnokrvnimi, disciplina pa izpopolnjuje oboje. Zdi se nam potrebno vse to povedati, kajti nihče ne ve kaj pride, domovina pa potrebuje junake, ki bodo zmagali in ki se bodo živi in zdravi vrnili. J. R.

Dogodki po svetu

+ **Zavezniška mornarica v Sredozemlju.** V Aleksandrijsko pristanišče je priplulo zadnje dni precej zavezniških vojni ladij.

+ **Kaj pravijo angleški časopisi?** «Daily Telegraph» piše, da je Anglija sedaj v križarski vojni proti Nemčiji. Poudarja veliko izgubo nemških ladij in letal in veliko porabo bencina, ki ga je Nemčija morala žrtvovati ob svojem pohodu na Norveško.

+ **Umik zavezniških čet iz Norveške** opravičuje angleško časopisje s tem, češ da sedaj še ni čas za obsojanje dokler ni ves položaj temeljito preučen. Poudarja pri tem dejstvo, da se Anglija za norveško ekspedicijo ni odločila iz vojaških temveč moralnih ozir. Hvali angleško ekspedicijsko armado, ki se je morala bojevati na tujih zasneženih pokrajinah in vedno izpostavljena letalskim nemškim napadom.

+ **Angleži zahtevajo odstop Chamberlaina.** Herbert Morrison, poslanec angleške delavske stranke je na nekem zborovanju zahteval, da zaradi neuspeha v norveški vojni odstopijo angleški ministrski predsednik Chamberlain, finančni minister Simon in letalski minister Hoare.

Splošno prevladuje v Angliji mišljenje, da se mora Chamberlain umakniti mlajšemu in bolj pogumnemu ter daljnovidnemu možu.

+ **Vzroki angleškega umika na Norveškem.** O vzrokih zavezniškega umika na Norveškem dajejo angleški uradni krogi naslednja obvestila:

Zavezniki niso hoteli kršiti norveške nevtalnosti in zato so jih seveda Nemci prehiteli s svojim vdorom na Norveško. S tem so pridobili več časa in lažje napredovali. Nemcem so šli na roko tudi norveški narodni izdajalci (Quisling), ki so bili o vdoru Nemcev obveščeni in jim pri tem tudi pomagali.

Kljub svojem neuspehu pa poudarjajo Angleži, da so uničili v teh bojih nad eno tretjino nemškega brodogoja in da so vsa morska pota očiščena pred nemškimi podmornicami. Pomembno je, kako Angleži svoj umik na Norveškem opravičujejo nasproti malim narodom. Pravijo namreč, da so pripravljene pomagati vsem malim narodom, če le-ti to pravočasno zahtevajo — a ne šele tedaj ko je že prepozno! Poudarjajo tudi, da morajo mali narodi tudi doma pravočasno napraviti red in obračunati z domačimi ovaduhmi in tujimi najemniki!

+ **Vojaška obveznost na Poljskem.** Nemška vlada je objavila uredbo, s katero se uvaža splošna vojaška obveznost tudi v vseh pokrajinah Poljske, ki jih je Nemčija zasedla. Doslej po mednarodnem pravu ni bilo dovoljeno, da bi zavojevalec v zasedeni deželi nabiral vojaške.

+ **Izgube zavezniške mornarice.** Kakor podoča časnikarska agencija «Reuter» so se v zadnjih dneh potopile tri zavezniške bojne ladje, ki so v Severnem morju naletele na nemške mine. Ena izmed njih je prej pripadala poljski vojni mornarici.

+ **Stalin sprejel našo trgovinsko delegacijo.** Dne 2. t. m. je Stalin sprejel našo trgovinsko delegacijo, ki se mudi v Moskvi na trgovskih pogajanjih med nami in Rusijo. Sprejeti so bili tudi pri ruskem predsedniku vlade in zunanjem ministru. Kakor poročajo listi, potekajo pogajanja zelo ugodno.

+ **Chamberlain se zagovarja.** Dne 7. maja je v angleškem parlamentu govoril ministrski predsednik Chamberlain in obravnaval predvsem vprašanje zavezniškega neuspeha na Norveškem. Navedel je dva razloga, ki sta prisilila Angleže, da so se morali umakniti: pomanjkanje letališč na Norveškem in naglico, s katero so Nemci pošiljali svoje čete na Norveško. Poudaril je, da so Nemci s tem res nekaj dosegli, da pa so morali te svoje uspehe drago plačati. Velik del Norveške je še vedno izven nemške oblasti in norveška vojska se še nadalje bojuje ter ji bodo zavezniki še naprej pomagali. Vojna se lahko vsak hip razširi in zavezniki morajo voditi tako politiko, da bodo povsod lahko odbili nemški napad. V svojem nadaljnjem govoru je zavrnil vse vesti, da bi obstajal kak spor v angleškem vojnem vodstvu.

Vodja opozicije Attlee je ostro napadel neodločnost, počasnost in nepripravljenost zavezniške akcije na Norveškem in dejal med drugim: «Sedanja vlada je slepa in gluha na očitke, da vodstvo vojne ni dovolj odločno. Tu ne gre samo za neuspeh na Norveškem, je dejal, to je bil samo višek. Vlada ima za seboj skoraj same neuspehe: Norveška- Češka in Poljska. V tej vojni, v kateri gre za življenje in smrt, se ne smemo pustiti voditi od ljudi, ki imajo za seboj same neuspehe in od ljudi, ki so že potrebni počitka.»

+ **Pomirjenje med Romunijo in Madžarsko.** Kakor je znano, odnosi med tema dvema državama niso bili nič kaj prijateljski. Sedaj poročajo listi, da se bosta obe državi vendarle pobotali in uvod v to naj bi bil pričetek trgovinskih pogajanj. Skupna nevarnost bo torej zblížala tudi ti dve državi in ju napotila k prijateljskem sodelovanju.

+ **Razglas norveškega kralja.** Norveški kralj Haakon je v svojem razglasu sporočil norveškemu narodu, da norveška vojska trdno drži v svoji oblasti severno Norveško. Iz južne in srednje Norveške se je morala umakniti le zaradi tehnične premoči Nemcev. Na koncu poudarja kralj, da bo norveška vojska vztrajala tako dolgo, dokler ne bo vsa država spet osvobojena.

+ **Ameriško posredovanje.** Razmerje med zavezniki in Italijo je v zadnjih dneh vedno bolj napeto in pretela je že velika nevarnost, da se vojna razširi tudi na Sredozemlje. Da bi odvrnil to nevarnost, si prizadeva predvsem predsednik ameriških Združenih držav in je v ta namen njegov poslanik v Rimu imel že več razgovorov s italijanskimi vodilnimi državniki. Take razgovore je imel tudi angleški veleposlanik v Rimu sir Percy Lorraine.

+ **Nevtralnost Belgije.** Dne 5. maja je belgijski ministrski predsednik imel večji govor, v katerem je naglasil trdno voljo Belgije, da ohrani svojo nevtalnost. Dejal je, da bi se Belgija vojne udeležila samo v tem primeru, če bi jo kdo napadel ali pa zagrešil kako dejanje, ki bi prizadelo varnost in čast Belgije. Belgija ne bo nikoli več bojišče, na katerem bi velesile reševale svoje spore. To so zelo patriotične in odločne besede, ki pa bodo kaj malo zalegle, če ne bodo v odločilnih trenutkih tudi podprte z izdatno vojaško pripravljenostjo. Zgledi Češke, Poljske, Danske, Finske in Norveške nam kažejo, da se velesile kaj malo zmenijo za nevtalnost malih držav, če jim je njih nevtalnost v napotje pri izvedbi njih vojaških načrtov.

DOMAČE NOVICE

& **Starokatoliška cerkev.** V zadnjih dneh beremo v naših časnikih, kako so starokatoliki obranavali svoje cerkvene zadevščine na sinodalnem zborovanju v Zagrebu. Nas ne zaima, kako se starokatoliki med seboj pripravljajo in pretepajo ter izganjajo iz svoje srede svojega škofa.

Pripominjamo samo, da ne verujemo v rast in razvoj starokatoliške cerkve, ko vemo, da sestavljajo velik del njenih vernikov ljudje, ki so bili prej katoliki in ki so iz vse drugih kot verskih nagibov prestopili v drugo cerkev. Dvomimo namreč, da bi mogel biti dober vernik v starokatoliški cerkvi tisti, ki ni bil dober katoliški vernik.

& **Konkurz tovarne Pollak in njega nasledki.** Državni tožilec g. Branko Goslar je obtožil delničarje znane delniške družbe Pollak zločinstva lažnega bankrotstva. Na zatožni klopi sede Karl Pollak, Pavel Pollak ter dr. Vendelin Megler in dr. Ivo Miličič. Prva dva sta sinova pokojnega Karla Pollaka, ustanovitelja znane usnjarske tovarne, druga dva pa njegova zeta. Obtožnica dolži te gospode, da so kot lastniki in delničarji tvrdke Karl Pollak d. d. oškodovali upnike za milijonske zneske. Več o razpravi sami bomo poročali, ko bo končana. Danes pripominjamo samo to, da je bil dr. Vendelin Megler prejšnje čase predsednik Orlovske telovadne organizacije in da je s konkurzom tovarne Pollak oškodovanih tudi precej podeželskih hranilnih zadrug, ki so svojo imovino vložili v tovarno Pollak, a ne da bi od kmetov zbrani denar posojali posojila potrebnim vaščanom.

& **Zopet železniška nesreča.** Na prosti med Sarajevom in Bosanskim Brodom je v noči od sobote na nedeljo tovorni vlak zdrvel po šest metrov globokem nasipu v reko. Voda je izpodjedla železniški nasip in tračnice so obvisle v zraku. Pri tej nesreči je izgubil življenje kurjač, dva železničarja pa sta bila težje ranjena. Tvarna škoda je zelo velika.

& **O slovenski odloženi samoupravi.** Pod tem naslovom je 18. letošnja številka tednika «Slovenija» objavila naslednji sestavek:

Dne 21. letošnjega aprila je imel minister dr. Krek v Trbovljah shod. O tem shodu je «Jutro» takole poročalo:

Kakor smo že poročali, je bilo na seji izvršnega odbora JRZ v Belgradu odobreno, da se sicer nadaljuje izvrševanje uredbe od 26. avgusta glede izgraditve banovine Hrvaške, da pa se morajo ostala vprašanja državne preureditve odložiti. V smislu tega sklepa je minister dr. Krek na shodu, ki ga je imel v nedeljo 21. t. m. v Trbovljah, obvestil tudi našo javnost, da je vlada za odložitev vprašanja državne preureditve. Med drugim je minister dr. Krek izvajal:

«Gledé notranje politike omenjam, da organiziramo sedaj banovino Hrvaško. Avtonomija Slovenije nam bo potem padla kot zrelo jabolko v roke, ker bo vsa država or-

ganizirana na široki samoupravni podlagi. V današnjih razmerah, ko je treba vso pozornost obrniti na zunanje politične dogodke. Slovenci, ki smo doprinesli že toliko žrtev za slogo vseh Jugoslovanov, ne silimo k prehitri realizaciji naše slovenske samouprave.»

Minister dr. Krek je utemeljil to stališče s potrebo, da se tudi na zunaj čim bolj manifestira povezanost Slovencev z Jugoslavijo in se onemogočijo vsi računi, ki bi se mogli delati na osnovi avtonomističnih stremeljenj, češ da je kdo med nami, ki bi hotel te vezi rahljati. Dr. Krek je izrečno poudaril, da «Slovenci ne bomo zahtevali svoje avtonomije poprej, dokler ne bo končana sedanja vojna.»

K temu poročilu je «Jutro» dodalo še, da je «še nedavno glavno glasilo JRZ v Ljubljani zastopalo stališče, da se mora vprašanje avtonomne Slovenije rešiti takoj, brez ozira na to, da li je istočasno mogoča tudi preureditev države v ostalih predelih izven banovine Hrvaške». Z očitnim zadovoljstvom se zato zahvaljuje dr. Kreku, da je s svojo odkrito besedo napravil konec slepomišljenju.

Dva dni potem pa je izjavil dr. Krek v «Slovencu», da je to poročilo napačno in da njegovih poslušalcev «Jutrova» zmedena, prikrojena in netočna poročila ne bodo motila. V čem in zakaj je to poročilo zmedeno, prikrojeno in napačno, tega dr. Krek ni povedal. Bilo bi pa to želeli, ali še bolje, približati naj bi se kjer koli natančno poročilo o njegovem govoru. Vsaka uradna izjava o slovenski avtonomiji je navezadnje bolj važna kakor marsikatera novica o pogorelih ali podobno, posebno pa še v teh časih, in nas zategadelj nad vse zanima. Tem bolj bi nas tako poročilo zanimalo v tem primeru, ker se dr. Krekov govor, kakor ga je prineslo «Jutro», stvarno ujema z njegovim govorom, ki ga je imel 7. aprila v Celju, kakor so o njem poročali tudi belgrajski listi. Takrat je dr. Krek rekel naravnost, da vprašanja slovenske samouprave ni mogoče pospešiti, da je to dejstvo, ki ga je treba sprejeti kot aksiom, to se pravi osnovno resnico, o kateri sploh ne more in ne sme biti diskusije.

Se to naj omenimo, da je «Jutro» dne 27. aprila glede na to dr. Krekovo izjavo poudarilo, da o zanesljivosti svojega poročila niti najmanj ne dvomi.

K stvari sami bi mi pripomnili tole. Politično pomeni odložitev naše samouprave, da bomo poslej imeli v naši državi nekakšen dualizem. Hrvatje so namreč na delu, da svojo samoupravo izvedejo do kraja, in zlasti v finančnem pogledu so njihovi uspehi že danes očitni. Na drugi strani pa imajo Srbi državno upravo vso osredeno pri sebi v Belgradu in imajo s tem tako in tako tudi popolno samoupravo. Ta samouprava pa je še znatno več vredna, kakor bi bila, če bi bili tudi mi Slovenci dosegli samoupravo, kajti odložitev naše samouprave pomeni zanje, da razpolagajo tudi s slovenskim denarjem. Zato je podaljšanje sedanjega stanja zanje hudo koristno, nekaj, na kar smo v našem listu že res dovoljkrat opozorili. Opozorili posebno takrat, ko so Hrvatje s sporazumom dosegli samostojnost in ko so naši vodilci šele začeli premišljevat, do katere mere in kakšna samouprava bi bila za Slovence koristna, s čimer je bilo načelo popolne samouprave za nas sploh zatajeno.

IZ DOMAČE POLITIKE

= **Seja glavnega odbora SDS.** 1. maja je bila v Zagrebu seja glavnega odbora Samostojne demokratske stranke. Navzočih je bilo okrog 100 prvakov te stranke. Sklenili niso ničesar posebnega. Na sejo je prišel tudi zastopnik Hrvatske seljačke stranke inž. Košutič, ki jih je pozdravil kot sobojevnike Hrvatske kmečke stranke in še prav posebno poudaril, da je **Samostojna demokratska stranka predstavnik prečanskih Srbov.** (To je Srbov, ki prebivajo izven bivše kraljevine Srbije.)

Ne bi te za nas nevažne seje sploh omenili, če pa smo to napravili, smo napravili zato, da opozorimo nekatere naše somišljenike na dejstvo, da imajo Hrvatje Samostojno demokratsko stranko za stranko prečanskih Srbov in nič več ali manj. Upamo, da jim bo to zadostovalo, sicer prihodnjič še kaj več!

= **«Sokoli» pripravljani!** Glasilo sokolskega saveza objavlja okrožnico vsem sokolskim društvom o organizira-

nju «dneva pripravljenosti» za nedeljo, dne 12. t. m. Ob tej priložnosti bo Sokolski savez (zveza) sporočil navodila za «delo v svrhu okrepitve moralne in materialne obrambne moči našega naroda in države».

Žalostna nam majka, če bi morali Slovenci, Hrvati in Srbi šele čakati na take okrožnice in če se sami ne bi zavedali, kaj nas čaka če ne bi bili pripravljani! Zgled Češko-slovaške nas je menda poučil, da obramba države ne more biti uspešna, če sloni na ramenih posameznih telovadnih organizacij in če ni vsajena v srce vsakega zavednega državljanca!

= **Koncentracija — koncentracija!** Ta beseda je rdeča nit, ki se vleče kot trakuha od ene do druge številke «Jutra». Nismo proti koncentraciji narodnih sil, vendar pa hočemo, da bi v morebitni koncentracijski vladi bile zastopane res tiste politične skupine, ki sploh imajo kaj zaslombe pri narodu, oziroma, ki

dejansko predstavljajo narod. Gospodje pri «Jutru» so pozabili, da so njihove Ingitimacije že močno zastarele in da še teh zastarelih legitamacij niso pridobiti «po svobodni volji ljudstva», temveč z nasiljem — duhovnim in tvarnim!

Preden se torej danes govori o potrebi «koncentracijske vlade», to je vlade, ki bi res predstavljala voljo slovenskega, hrvatskega in srbskega ljudstva, bi bilo treba predvsem te legitimacije obnoviti! Treba je torej stopiti pred ljudstvo in ga vprašati, kdo naj ga v koncentracijski vladi zastopa! Resno dvomimo, da si «Jutro» tega želi, saj dobro ve, kar je zavoženo je zavoženo in tega tudi kaka ad hoc (tje v en dan) sestavljena koncentracijska vlada ne bi mogla rešiti. En ministrski stolček

(červavno samo v koncentracijski vladi) prav zagotovo ne bo rešil tega, kar ste v dvajsetih letih s svojo centralistično, unitaristično in absolutistično vladavino zavozili.

— **Neutrlnost Balkana.** Švicarski list «Basler Nachrichten» prinaša sestavek, v katerem naglašajo da kažejo prvi stiki, ki jih je Jugoslavija vzpostavila z Rusijo, resen namen Jugoslavije, da ohrani svojo popolno neodvisnost in svojo svobodo odločanja v zunanji politiki. Približanje Jugoslavije in Rusije je samo korak naprej k splošni spremembi položaja na Balkanu. List naglašajo, da je dr. Maček največja pozitivna in konstruktivna moč Jugoslavije in da vztraja na stališču popolne neodvisnosti balkanskih narodov.

Naše gospodarstvo

Ureditev trgovskih odnosov med nami in Rusijo

Pod tem naslovom prinaša «Gospodarska Sloga» sestavek, ki ga v prevodu objavljamo:

«Te dni je odpotovala jugoslovanska trgovinska delegacija v Moskvo, da sklene trgovski sporazum z Rusijo. Ob tej priložnosti moramo v kratkem pojasniti gospodarski položaj Rusije. Rusija je po svojih naravnih bogastvih in svoji gospodarski sestavi največja avtarkijska država na svetu, v kolikor sploh lahko govorimo o avtarkiji. (Avtarkiji bi rekli po naše: tolikšne naravne zaloge vsega kar potrebuje država za pridelke in izdelke, da ji ni treba ničesar od zunaj dobivati.) Nekoč pretežno poljedelska država, je danes v dobi tretje petletke. (Petletka pomeni gospodarski načrt, ki ga napravi Rusija za vsakih pet let in ki v njem določi, kaj mora biti v gospodarstvu teh petih let na novo postavljeno, povečano, izvršeno ali na novo urejeno.) Rusija je skoraj popolnoma industrializirana država. Rusija ne izvažajo več samo surovin, temveč tudi že industrijske izdelke: poljedelske stroje, traktorje, avtomobile in razne vrste orožja. Jasno je, da so še vedno glavni predmeti izvoza surovine in rudnine, ki jih ima Rusija v velikem izobilju. To so posebno: petrolej, les, kožuhočina, lan, bombaž. Manj izvažajo živeža, to je: pšenice, ovs, masla itd. Seveda bi bilo napačno misliti, da je izvozna moč Rusije neomejena. Predvsem zato, ker smo danes v vojnem stanju, pa mora vlada paziti, da ima v državi sami zadostne zaloge. S pospešeno industrializacijo države pa se je tudi dvignila življenjska raven ter so ruske domače potrebe tem večje.

Potrebe domačega trga so tolikšne, da jih lastna proizvodnja v nekaterih manj pomembnih panogah gospodarstva sploh še ni obvladala, ker je sprva Rusija skrbela najbolj za postavitev težke industrije (plavžev, livarn, valjarn železa, tovarn za parne stroje, železne mostove itd.) in za uvedbo strojev v poljedelstvu. Zato uvažajo Rusija še vedno nekatere surovine in kovine, n. pr.

baker, kavčuk, bauksit, volno in proizvode lahke in srednje industrije.

Zaradi uvedbe strojev v poljedelstvu ruska živinoreja ni napredovala v taki meri kot ostale gospodarske panoge. Čeprav je v tem pogledu tudi prekosila predvojno stanje, pa vendar lahko še ruski trg sprejema in potrebuje rogato živino (posebno plemensko), razne živalske proizvode in predelke, ovce, kože in posebno konje.

Če vzporedimo z vsem tem naše uvozne potrebe in izvozne možnosti, spoznamo, da bi imela vzajemna izmenjava dobrin lepe izgleda. Uvoz iz Rusije bi bil lahko precej obsežen posebno zaradi pomanjkanja bombaža in petroleja, ki ga občutimo od početka vojne. V zadnjem času so nam bila pogosto zadrževana in zmanjševana naročila bombaža in petroleja iz inozemstva, ker so od nas zahtevali plačilo v devizah. (To je v denarni vrednosti držav, v katerih ima denar zlato podlago.) Ti proizvodi pa so za naše notranje tržišče tako pomembni, posebno za kmečko ljudstvo, da že sami po sebi govore za ureditev in obnovo trgovskih zvez z Rusijo. Iz Rusije lahko uvažamo tudi poljedelske stroje, ki jih potrebujemo, premog, antracit (to je premog za plavže), azbest (negorljiva rudnina, ki se lahko cepi v vlakna, prede in tke), kožuhočino itd.

Rusija na bi mogla od nas dobiti baker, bauksit (rudnina iz katere pridelujejo aluminij), tobak, živino in živalske proizvode, konje, oljčno olje itd. Kot vidimo, nam daje gospodarska sestava obeh držav ugodne izgleda za razvoj trgovanja med seboj. Prometne zveze so dobre in cenene: Črno morje, Egejsko morje, Jadran in če hočemo, da bodo še varnejše, je tu pot Črno morje—Donava.

V vsakem pogledu lahko pričakujemo, da bo od rusko-jugoslovanskih trgovskih odnosov, naše narodno gospodarstvo v današnjih težkih vojnih časih, ki so značilna zaradi pomanjkanja nekaterih temeljnih surovin in proizvodov, doživelo potrebno in iskano obojestransko zboljšanje.

Zakaj je potrebna revizija kartelov?

Pod tem naslovom prinaša deseta številka belgrajskega tednika «Belgrajski Lloyd» zanimiv sestavek, ki ga v prevodu objavljamo:

«Strokovni odbor belgrajske inženirske zbornice» je pri preučevanju stanja in delovanja cementnega kartela v Jugoslaviji, prišel do naslednjih strahovitih ugotovitev.

Takoj spočetka so zgoraj imenovani strokovnjaki prišli do ugotovitve, da je kapital vložen v industrijo cementa do 95% tujega izvira.

V Jugoslaviji porabimo letno okrog 450.000 ton, a proizvodnja znaša 650 tisoč ton. Razlika med temi številkami, to je 200.000 ton se izvažajo v inozemstvo.

Sorazmerno porabi vsak prebivalec Jugoslavije letno 15 do 30 kg. Potreboval bi ga seveda znatno več, toliko

kolikor ga porabi vsak drugi prebivalec Srednje Evrope, kjer pride na vsakega prebivalca od 70 do 120 kg, če bi seveda cena bila vsaj približno enako visoka kakor drugod.

Medtem ko je bila v zadnjih letih srednja tovarniška cena cementa za eno tona v Nemčiji 320 din, na Češko-slovaškem 224 din, v Belgiji 116 din, v Italiji 210 din, na Francoskem 186 din, plačujemo mi za eno tona cementa franko vagon tovarna okrog 400 din. V odstotkih povedano, je pri as cena cementu v primeri z ostalimi državami za 90% višja. Medtem ko se v naši državi prodaja cement po navedeni ceni, se izvažajo v inozemstvo po 250 din za tona.

Ta dejstva jasno ispričujejo, zakaj pri nas gradbena delavnost ni na tisti višini, na kateri bi morala biti.

Pogosto se čudimo in obžalujemo, da je naš kmet na neprimerno manjšem kulturnem nivoju v primeri z danskim in švicarskim kmetom. Ali na je tudi mogoče, da bi naš kmet kot posameznik ali pa skupnost, mogel doseči kak napredek, če so se proti njemu dvignili močni karteli. Bolj kakor drugi bi želel tudi naš kmet, da se ne utaplja v morju blata, tako on kakor tudi njegova živina, toda kako naj se mu izpolni

○ **Agrarna reforma.** Minister za kmetijstvo Čubrilovič je na nekem shodu v Bački Topoli izjavil, da je v Jugoslaviji še okrog 300.000 oralov obdelovalne zemlje, ki bi jo bilo treba razdeliti med poljedelce. Kakor poročajo časniki, se izdeluje načrt nove agrarne reforme. Pripominjamo, da je bilo v Sloveniji od okroglo dveh milijonov oralov veleposestniške zemlje, prideljeno samo pol milijona oralov agrarnim interesentom.

Opozarjamo, da program slovenske kmečko-delavske stranke zahteva, da se vsa veleposestva takoj razlaste, neoziraje se na vrsto kultur in značaj last-

želja v takem položaju, kakršen je danes v Jugoslaviji na trgu cementa?!

H gornjim izvajanjem bi imeli pripomniti samo to, da ima Slovenska kmečko-delavska stranka v svojem programu tudi določbo, po kateri se imajo odpraviti vsi karteli in trusti, ki umetno zvišujejo cene kmečkih potrebščin, n. pr. galica, cement, umetna gnojila, poljedelski stroji itd.

nika. Zemljo (obdelovalno namreč) sme imeti samo tisti, ki jo tudi sam obdeluje.

○ **Izvoz masti in mesa.** V našem državnem uradu za zunanjo trgovino je bil te dni posvet zaradi izvoza živine in živalskih proizvodov v tujino. Sklenjeno je bilo, da bomo v mesecih maj in junij lahko izvozili 200 vagonov masti in slanine, 100 vagonov svežega svinjskega mesa, 300 vagonov govejega mesa in 14.000 živih svinj. Živino, oziroma živalske proizvode bomo izvozili predvsem v Nemčijo, Italijo in Francijo, to je v države, s katerimi imamo trgovske dogovore.

Razlika po primerjavi

V Ljubljani stojita druga nasproti drugi dve stavbi, ki sta zgrajeni po čisto različnih sistemih (sestavah). To sta palača Ljubljanske kreditne banke in palača Bata. Prva je bila postavljena pred nekako dvajsetimi leti, drugo pa grade še zdaj in je v nedograjenem stanju še posebno pripravna za primerjavo in ugotavljanje razlik gradbenega načina in prednosti.

Za obe stavbi so porabili mnogo vagonov cementa, ki so iz njega mešali beton. Temeljna razlika pa je v tem, da nosi in drži stavbo Ljubljanske kreditne banke zunanje zidovje, ki je sicer z betonom okrepljeno, kjer pa vendar beton ni samostojen nosilni del, temveč je porabljen le namesto kamna in opeke, ki sta bila tedaj morda dražja. Samostojen nosilni del je beton pri tej zgradbi šele v stropih, ki jih nosi zunanje zidovje. Vmesne stene so skoro vse samo pregraje, postavljene na strop, ki so dovolj močni, da jih vzdržijo. Na ta način je stavbar dobil velike podolžne prostore, ki jih je lahko v vsakem nadstropju drugače razdelil in predelil, ker se mu ni bilo treba ozirati na to, kje so vmesne stene v spodnjem ali v zgornjem nadstropju. Na videz je bil tedaj bolj prost kakor pri starem gradbenem sestavu obokov, svodov in stropov iz tramovja. Res je tu gradbeni napredek le navidezen, kajti stavbar se je moral vendarle ozirati na okna, ki so v zunanjem nosilnem zidovju že po določenem načrtu razporejena in vsajena. To, kar je dosegel z betonskimi stropi, pa bi tudi lahko dosegel z banjastimi svodi ali z močnim lesenim tramovjem. Samo malo dražje bi bilo. Torej moramo reči, da pri stavbi Ljubljanske kreditne banke beton — čeprav so ga dosti porabili — nima nikjer nove samostojne naloge, temveč je le cenejši in pripravnejši nadomestek drugih gradbenih snovi, iz katerih bi lahko postavili prav tako palačo.

Čisto drugača je stvar pri Batovi stavbi. Tam nosi vso zgradbo nekaj betonskih stebrov v sredini in betonski stropi, s katerimi je stavba razdeljena v nadstropja. Ti stropi se, razen na omenjene betonske stebre, nikamor ne naslanjajo in so tako močni, da nosijo vse notranje in zunanje stene. Nasledek tega gradbenega sestava je, da bi bile vse zunanje in notranje stene stavbe lahko iz stekla in bi imeli prostori v njej toliko svetlobe kot pri nobenem drugem gradbenem sestavu. Svoboda stavbarja pri notranji razdelitvi prostorov je skoro neomejena, ker se mu je treba pri tem ozirati le na one naprave (kurjavo, vodovod itd.), ki so za vso hišo skupne. Šele s tem gradbenim sestavom je postal beton samostojno gradivo, ki more umen stavbar z njim ustvariti nekaj, česar ne bi mogel postaviti z nobenim gradivom, ki je bilo pretekle dni v rabi. In stavbar mora danes po tem načinu graditi

z betonom, če hoče postaviti veliko hišo, kakršno zahteva današnji čas, ne pa zgolj zidovje, ki nas bo nenehoma spominjalo preteklih nevšečnosti.

Morda bo komu po tej primerjavi lažje razumljiva razlika med političnim sestavom meščanske demokracije in političnim sestavom kmečko-delavske demokracije. Kmet in delavec kot politično gradivo državne organizacije se vendar ne moreta zadovoljiti z vlogom, ki jo jima je odmerila meščanska demokracija kot dosedanja politična graditeljica države, t. j., da bi ostala vedno le namestek za kamen, opeko ali les. Kmet in delavec hočeta po novem političnem sestavu kmečko-delavske demokracije postati izključna nosilca državne zgradbe. Ta razlika je zelo velika, kajti le z novim političnim gradbenim sestavom je mogoče postaviti nekaj, kar sedanji čas nujno zahteva, česar pa meščanska demokracija iz svoje miselnosti nikoli ne bi mogla postaviti. In kakor mnogo stavbarjev še danes ne ve, kaj je beton, čeprav je v rabi že sedemdeset let, tako mnogo političnih glav pri nas in drugod še danes ne razume prave politične veljave kmeta in delavca, čeprav so imeli v politiki že toliko opravka z njima. Seveda, težko se je privaditi misli na tolikšen preobrat, kajti kar je bilo doslej trdno in nedotakljivo, postane po novem sestavu premakljiv zaslon ali le brezpomemben okrask. Od temeljev do strehe je vsa politična stavba drugačna, posamezne prostore je mogoče vsak hip preurediti, ne da bi trdnost stavbe trpela, notranje in zunanje lice je spremenjeno.

Razumem, poreče kdo, ali če pomislim na razliko notranje in zunanje oblike ter na vse, kar so stari stavbarji lepega postavili...

No, prav. Človek ne živi samo od kruha in higijene, temveč tudi od lepote, čeprav dandanes navadno vsega hkrati strada. Ali politiki so poklicani, da poiščejo novo ureditev razmerja posameznika do družbe, in umetniki so poklicani, da poiščejo novi dobi nove oblike lepote. Če razumejo čas in če so res umetniki, bodo nove oblike lepote našli. Če jih ne najdejo, naj se seveda ne pritožujejo, da bo imel narod za njih dela prav tako malo usmiljenja kakor za vse zastarelosti, ki so novemu življenju napoti. Gorki je dejal: v moči je lepota. Doba kmečko-delavske demokracije pa bo razvila tolikšno politično, gospodarsko in moralno moč, da bo iz nje žarela tudi nova lepota. Umetniki so ali oznanjevalci ali povečevalci. Če se narodu niso rodili umetniki oznanjevalci, bo moral pač počakati, da se mu rode umetniki povečevalci. Narod sam pa mora tudi brez njih storiti to, kar zahtevajo od njega nov čas, nove razmere in njegovo življenje.